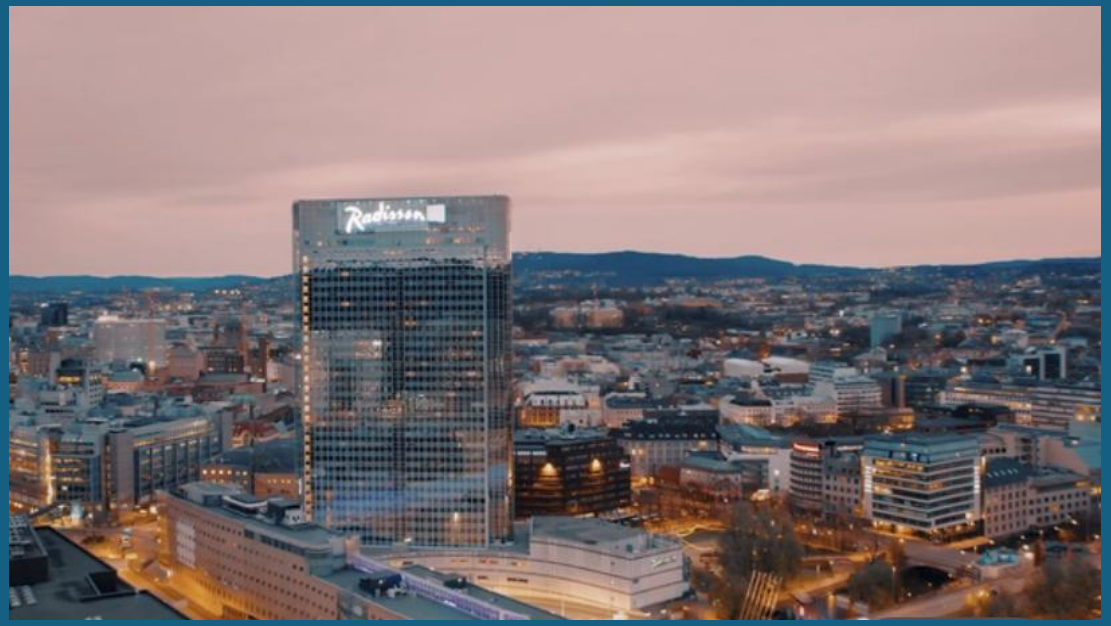
Helsedirektoratet

Kontroll av tvangsbruk i psykisk helsevern 2025

Hdir Avdeling Analyse ved Vegard T Svendsen

Kontroll av tvangsbruk i psykisk helsevern

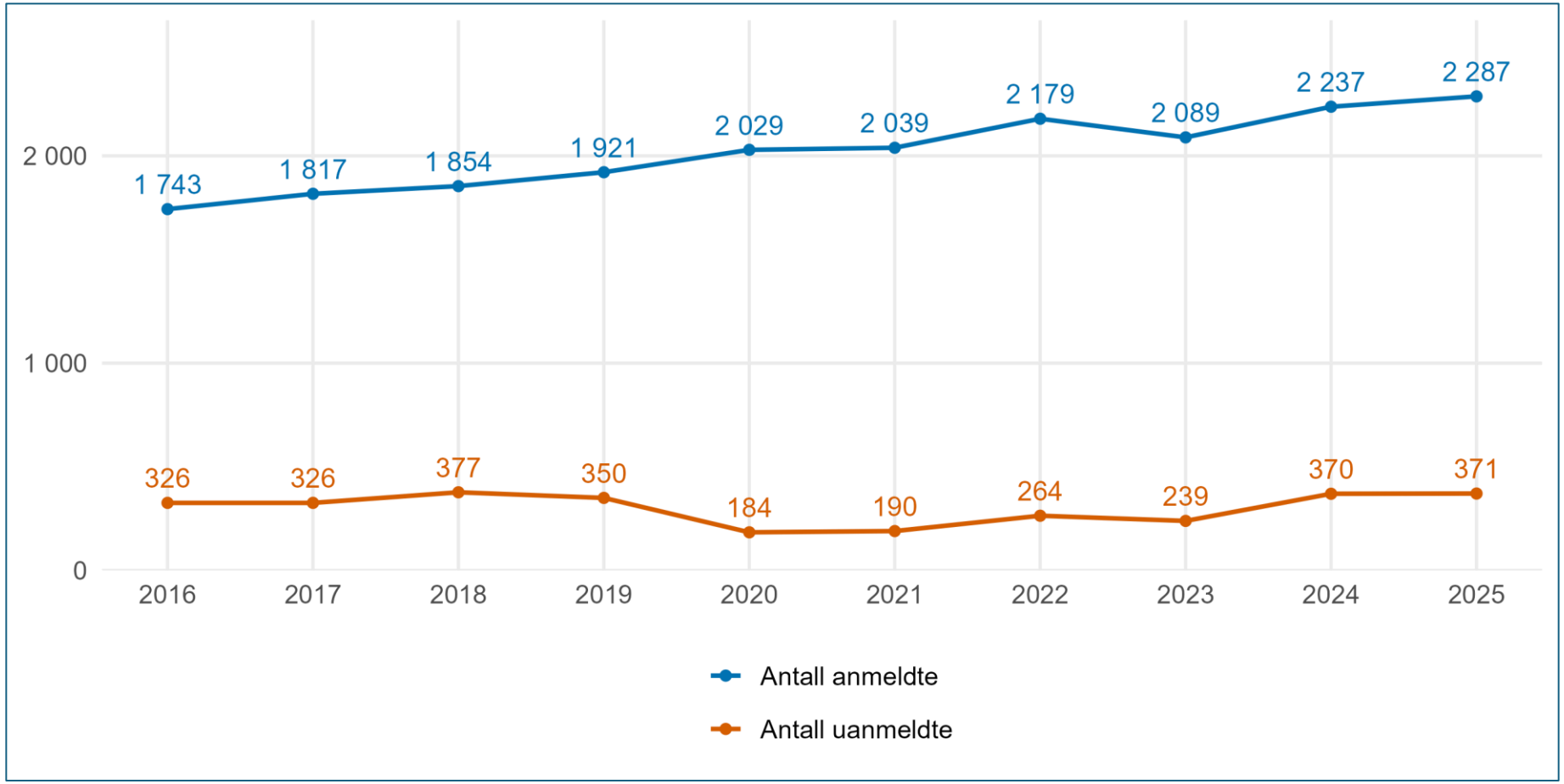
- Kontrollkommisjonene
  - Kontrollbesøk og velferdskontroll
  - Dokumentkontroll av vedtak om etablering av tvungen observasjon/psykisk helsevern
  - Tremånederskontroller
  - Søknad om årsforlengelse
  - Klager

- Statsforvalterne (Helsetilsynet)
  - Klager på tvangsbehandling under tvunget vern

Hovedfunn

- Flere pasienter på langvarig tvang (dvs. flere 3 og 12 måneders kontroller)
- Flere pasienter på tvang uten døgnopphold (TUD)
- Problematisering av botilbud til TUD- og utskrivningsklare pasienter
- Flere klager på tvangsbehandling og lang saksbehandlingstid hos statsforvalter
- Ingen videre økning i tvangsinnleggelser

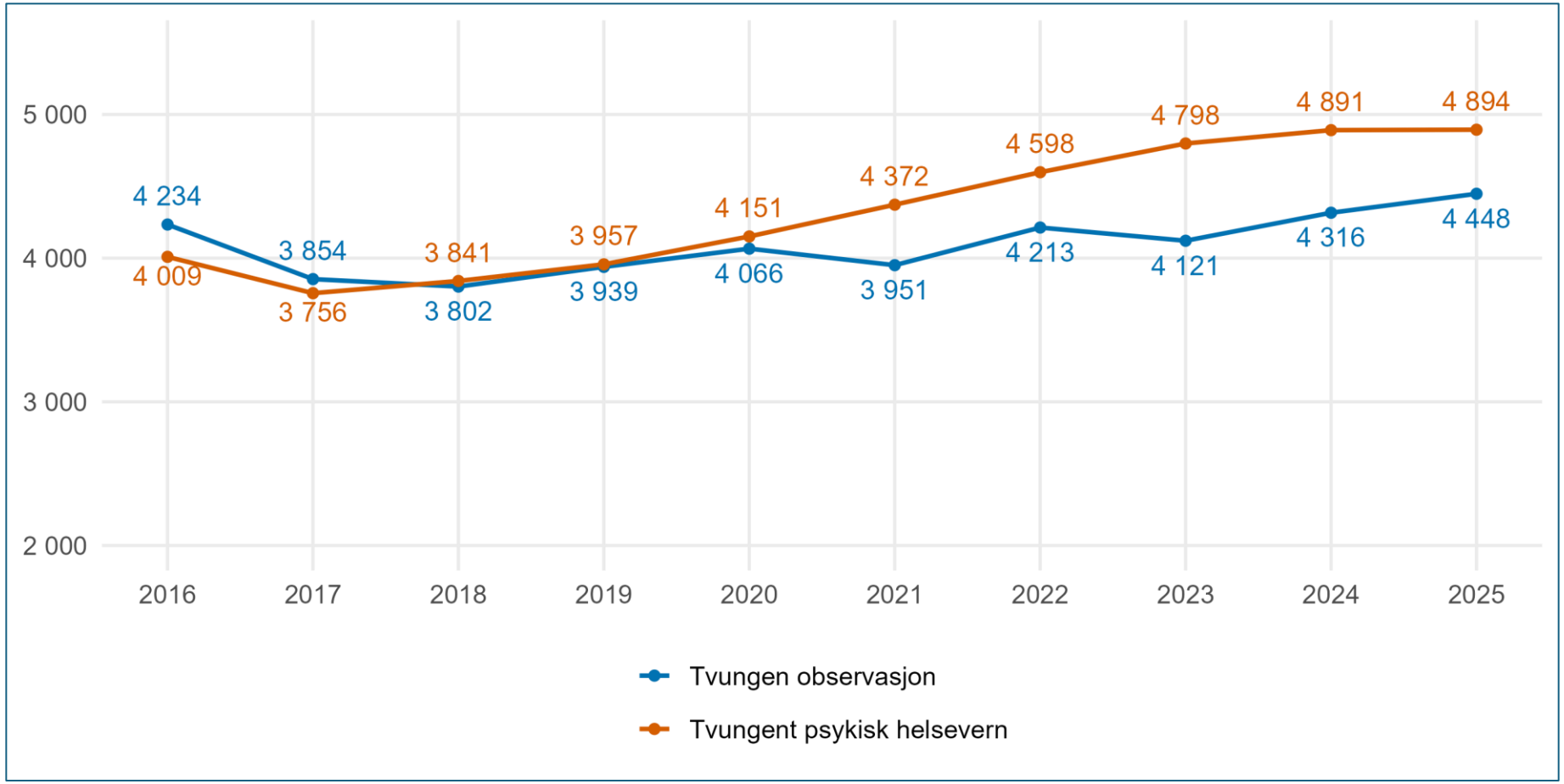
Kontrollbesøk

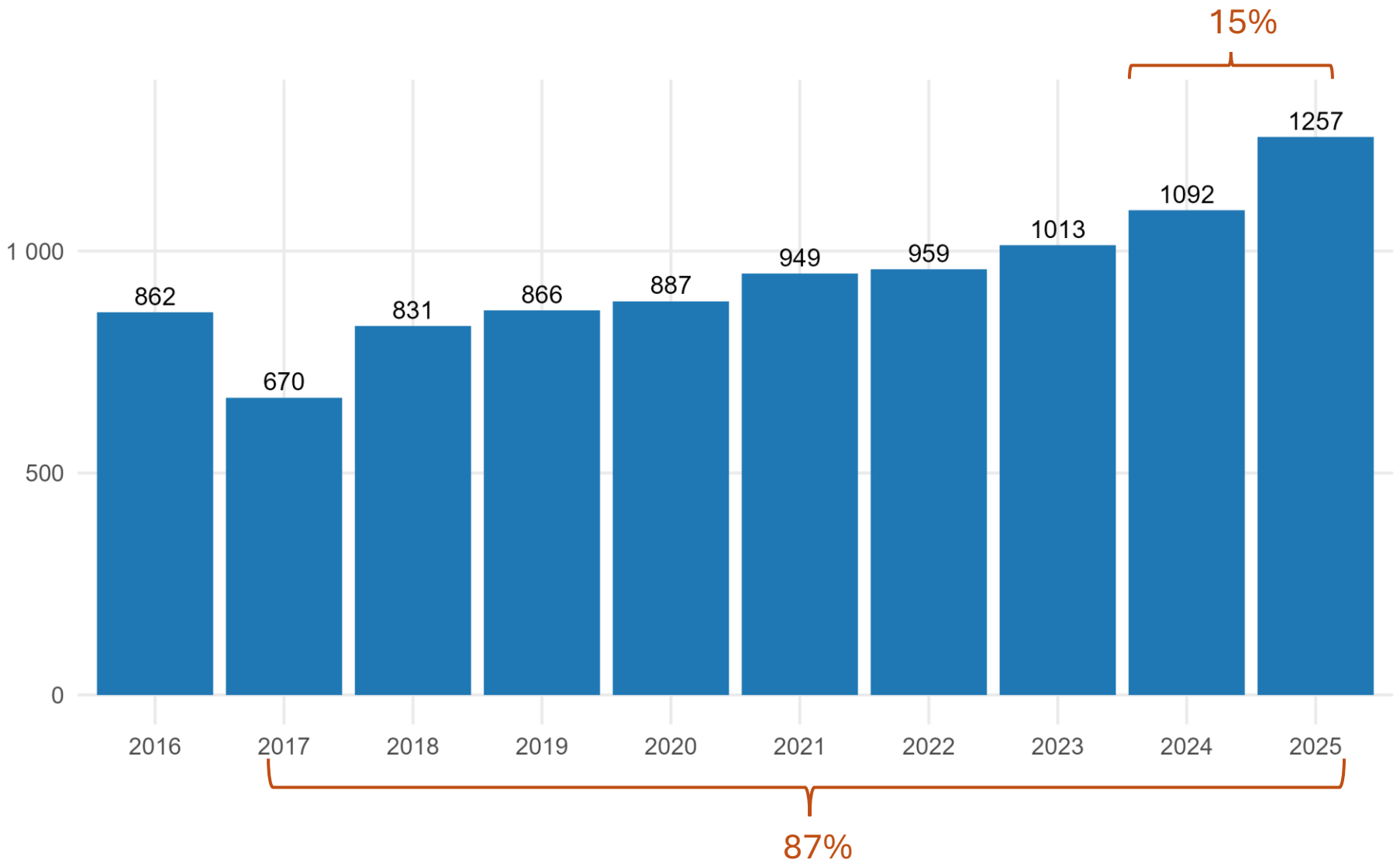
31%

14%

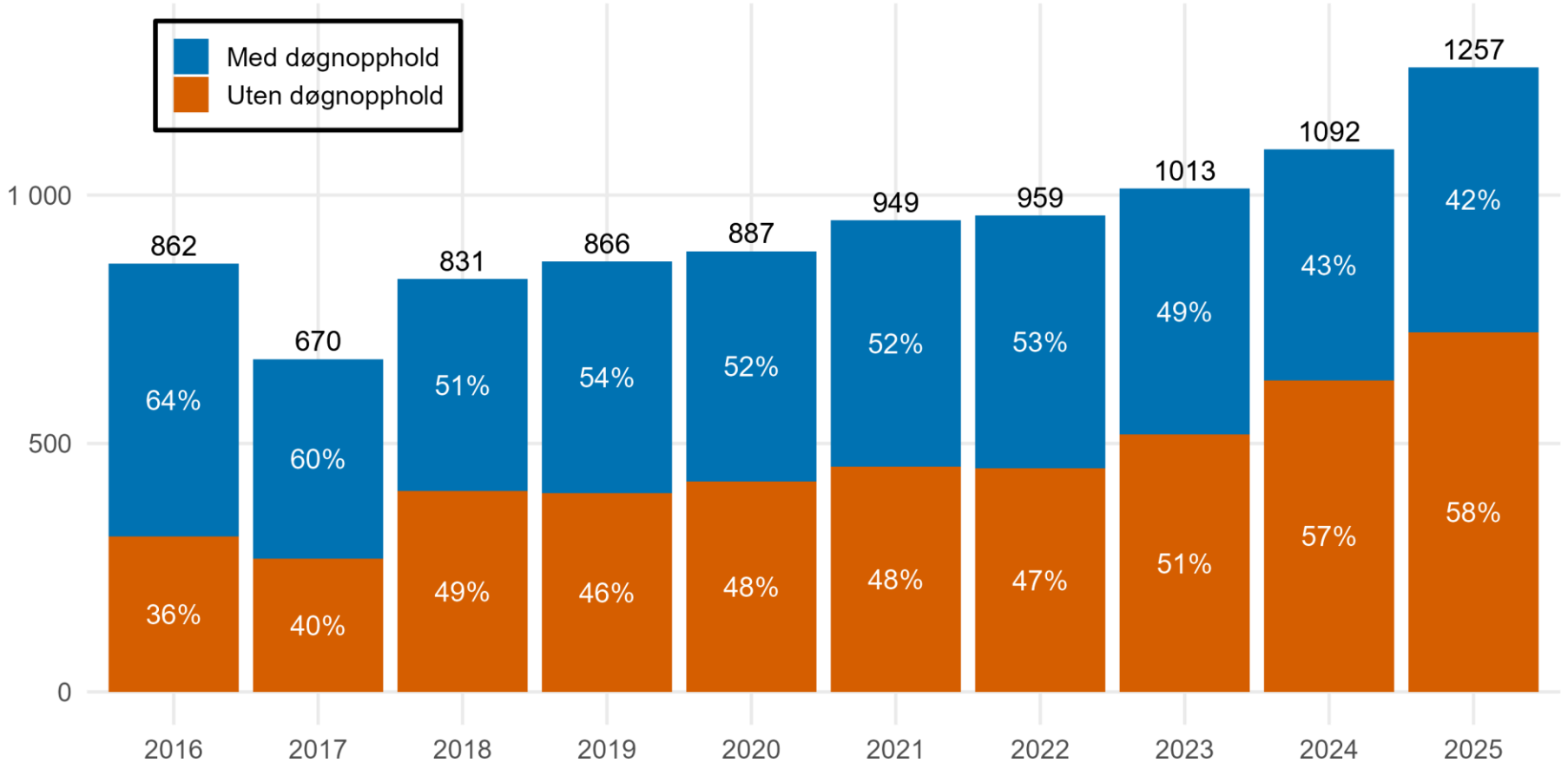
Dokumentkontroll, vedtak om etablering av TO/TPH

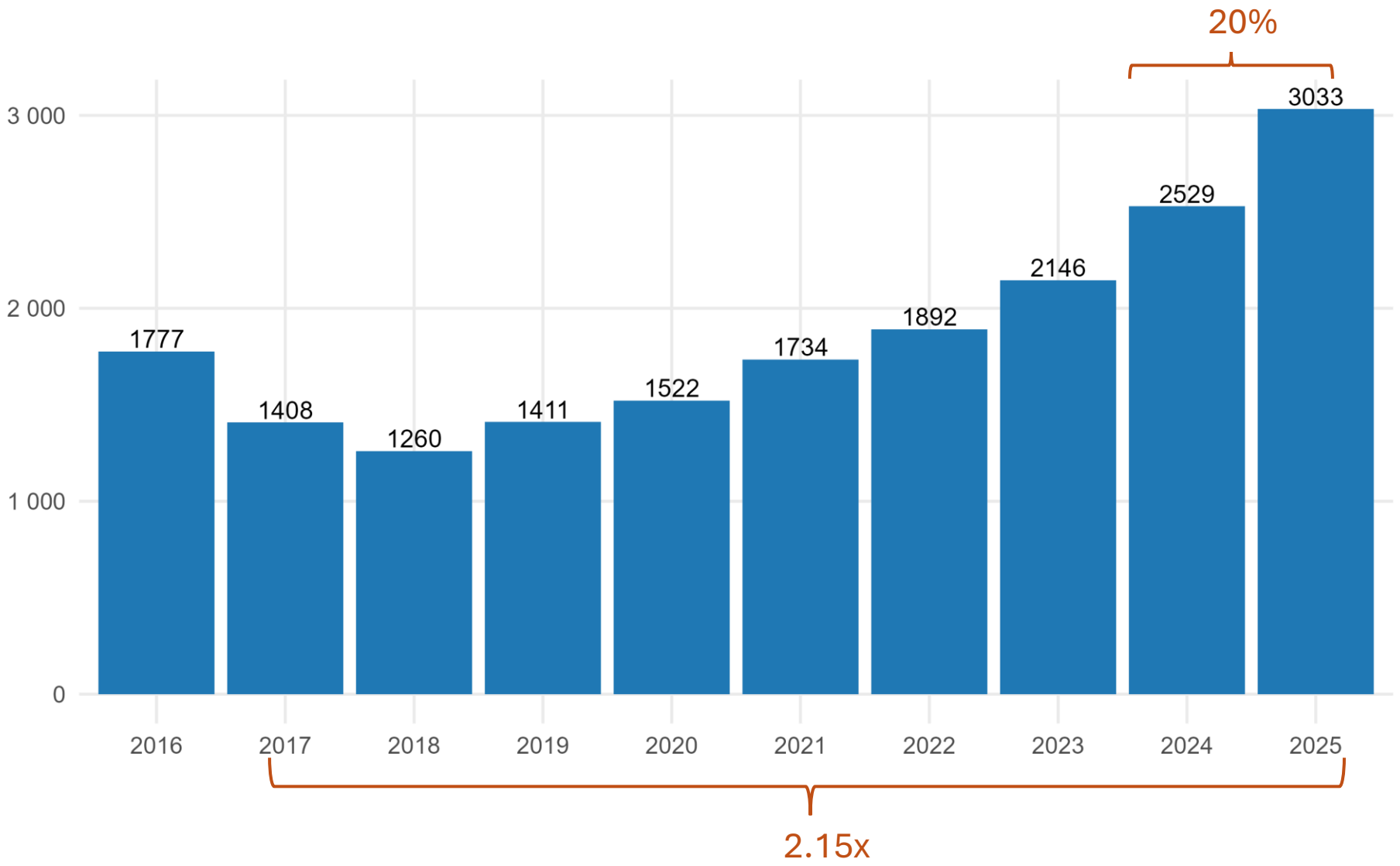
Tremånederskontroller

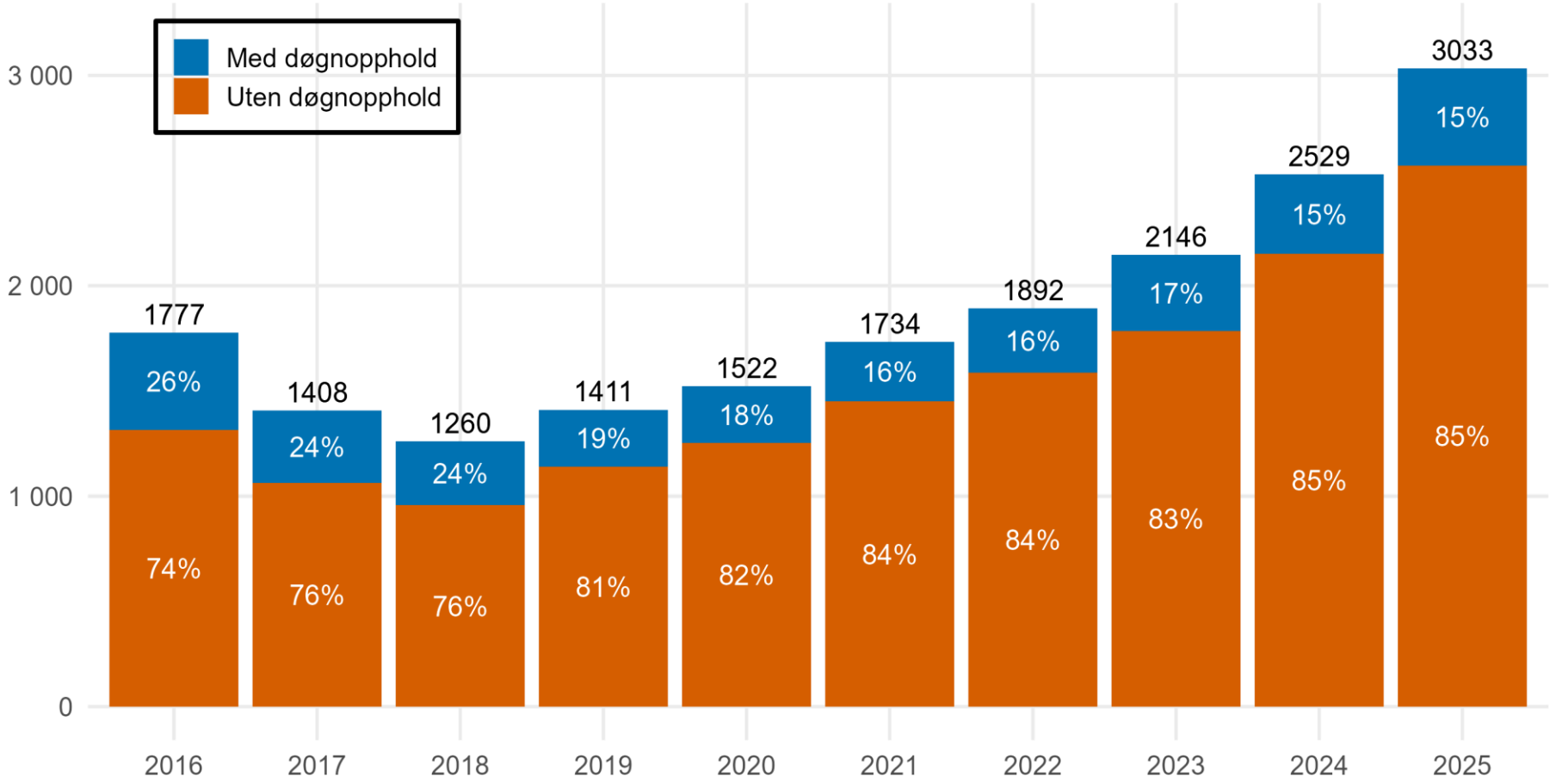
Tremånederskontroller

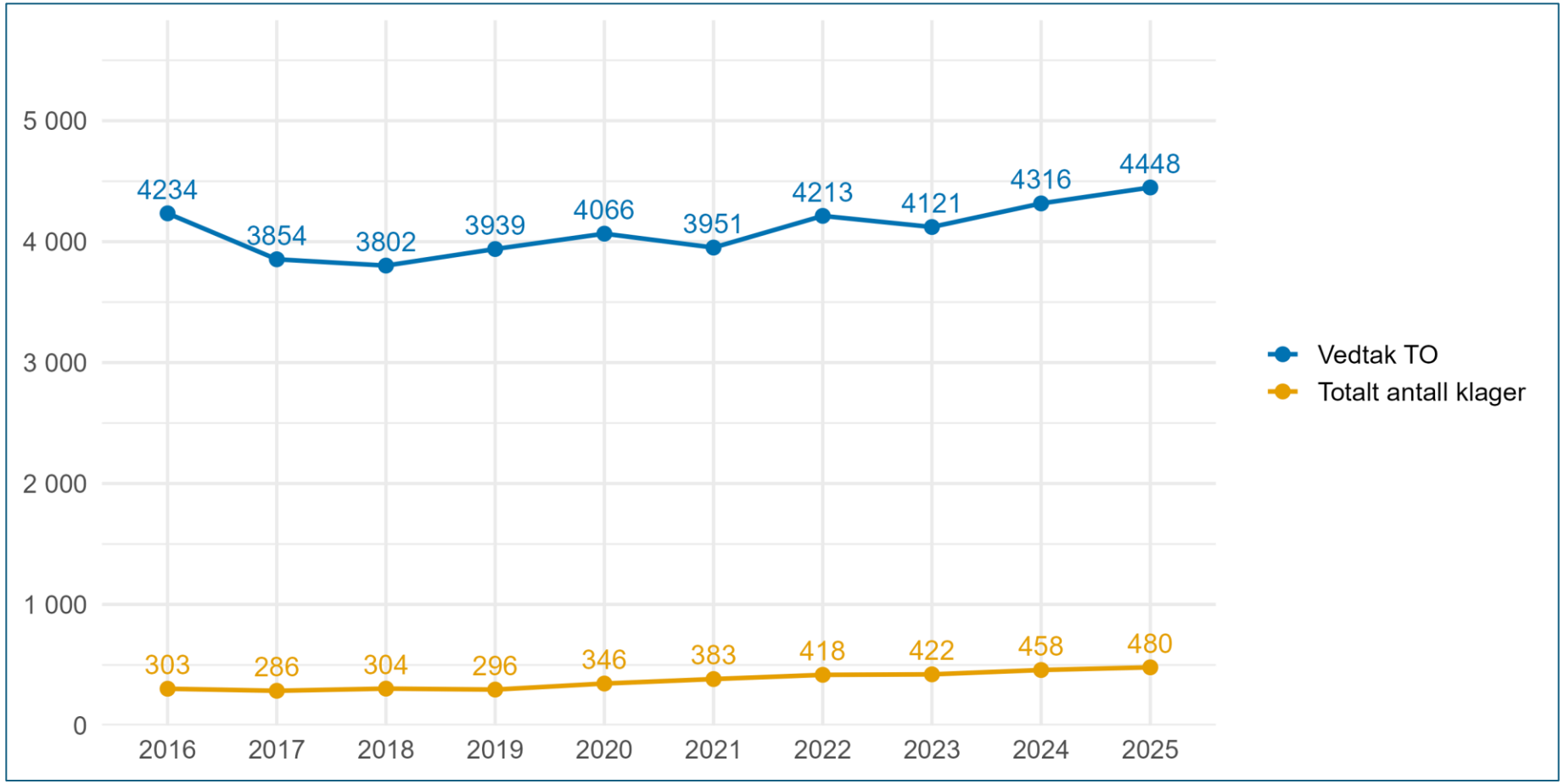
Søknad om årsforlengelse

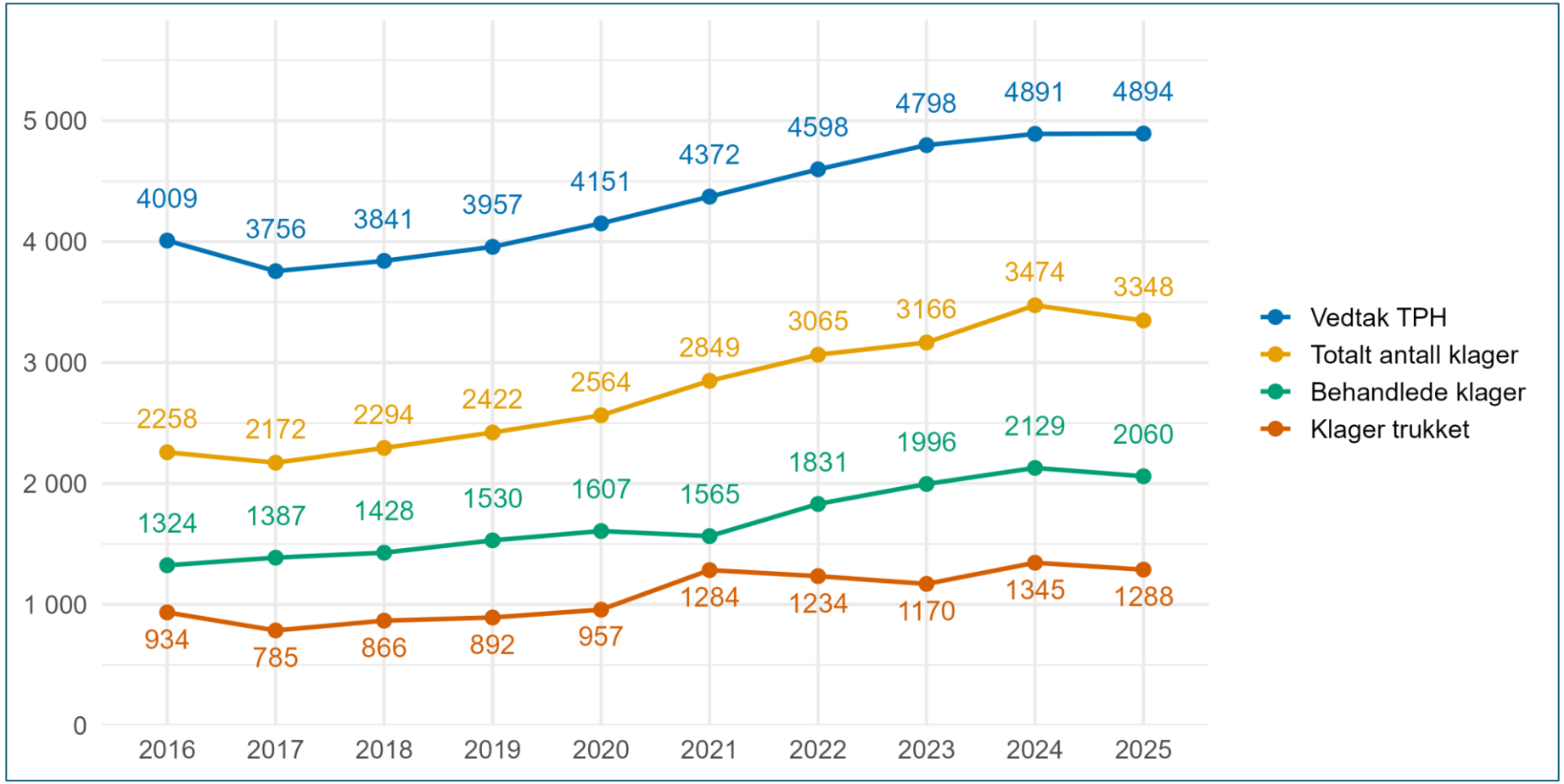
Søknad om årsforlengelse

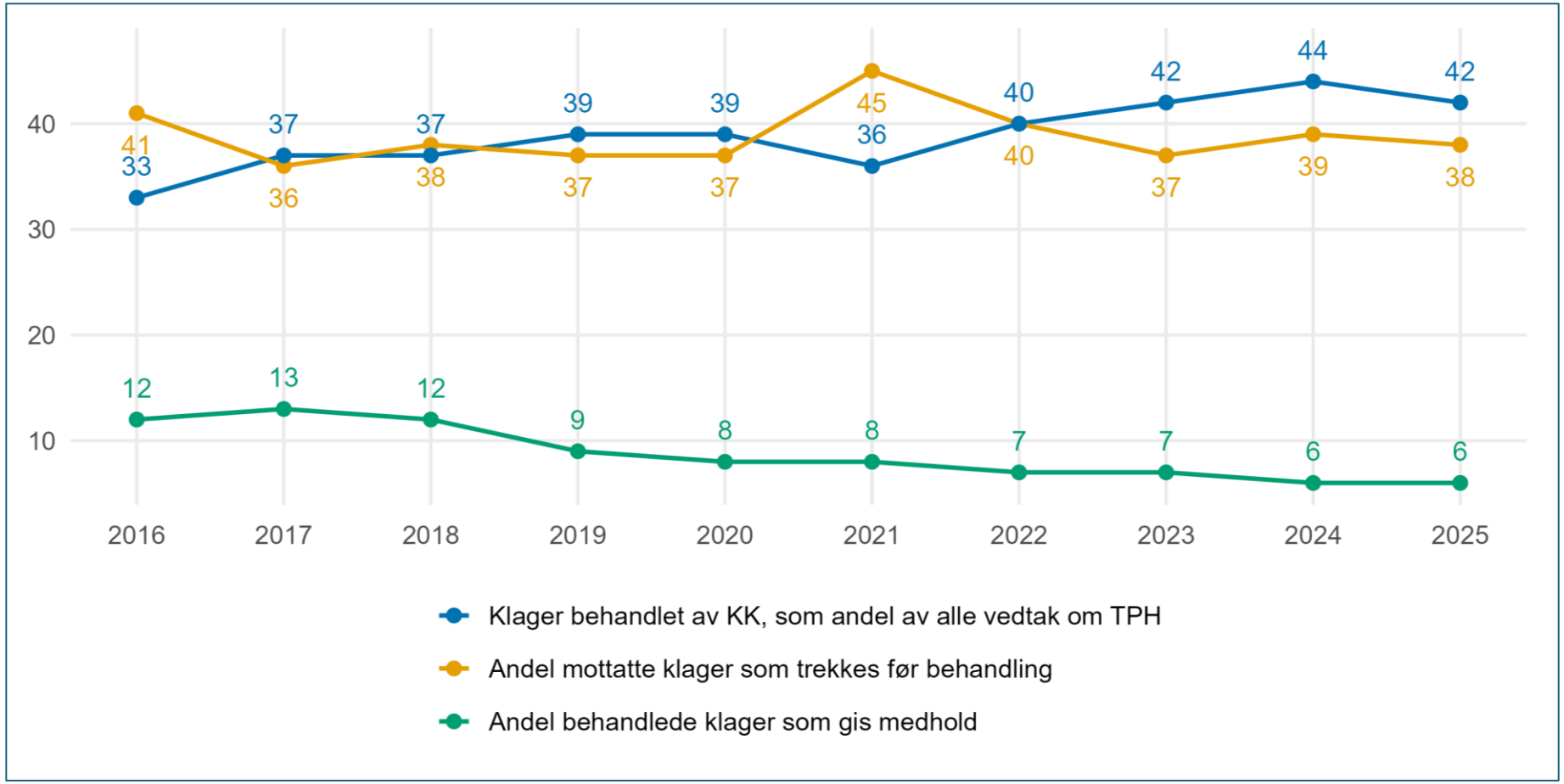
Klageomfang – Tvungen observasjon (TO)

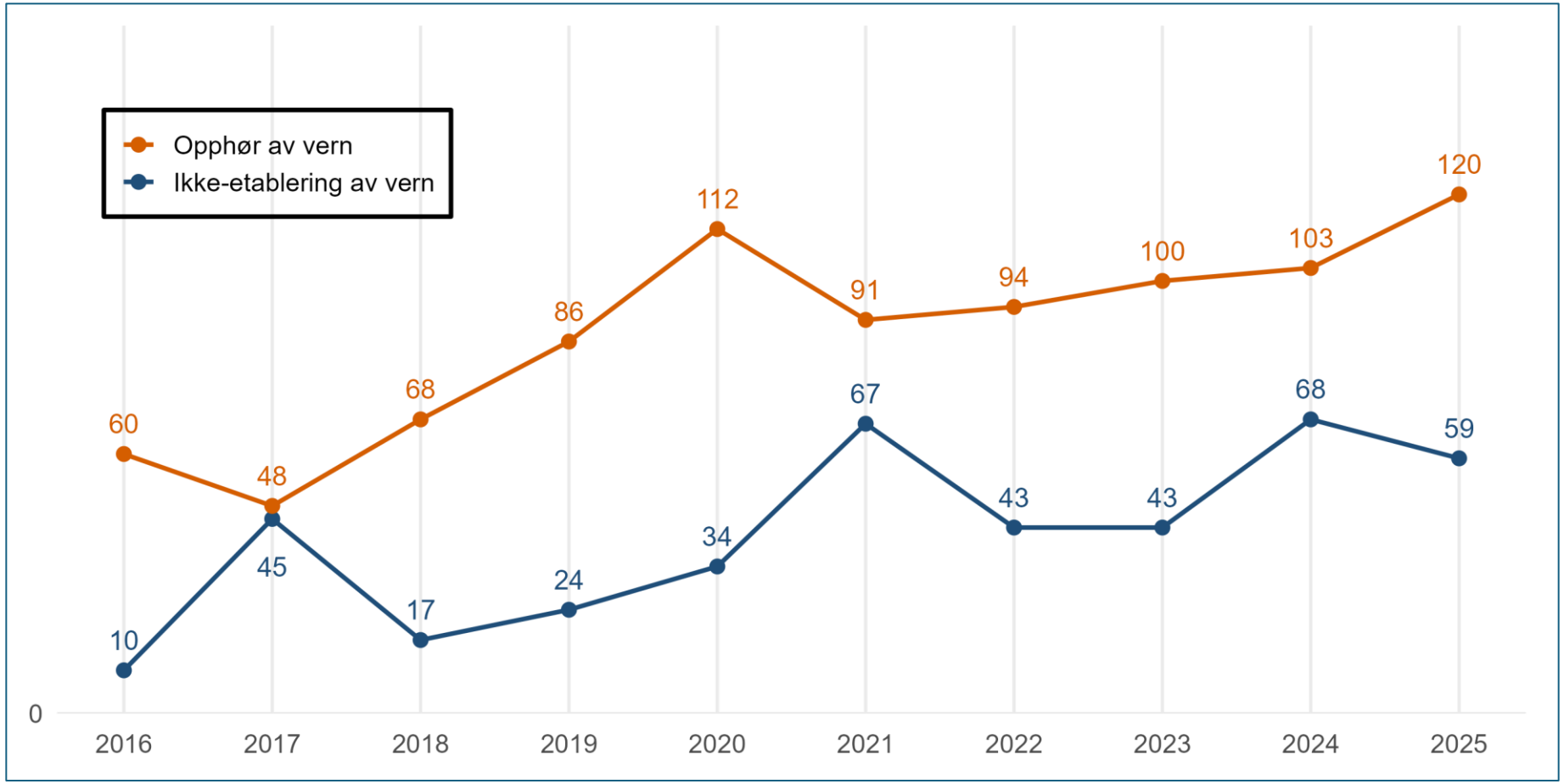
Klageomfang – Tvungent psykisk helsevern (TPH)

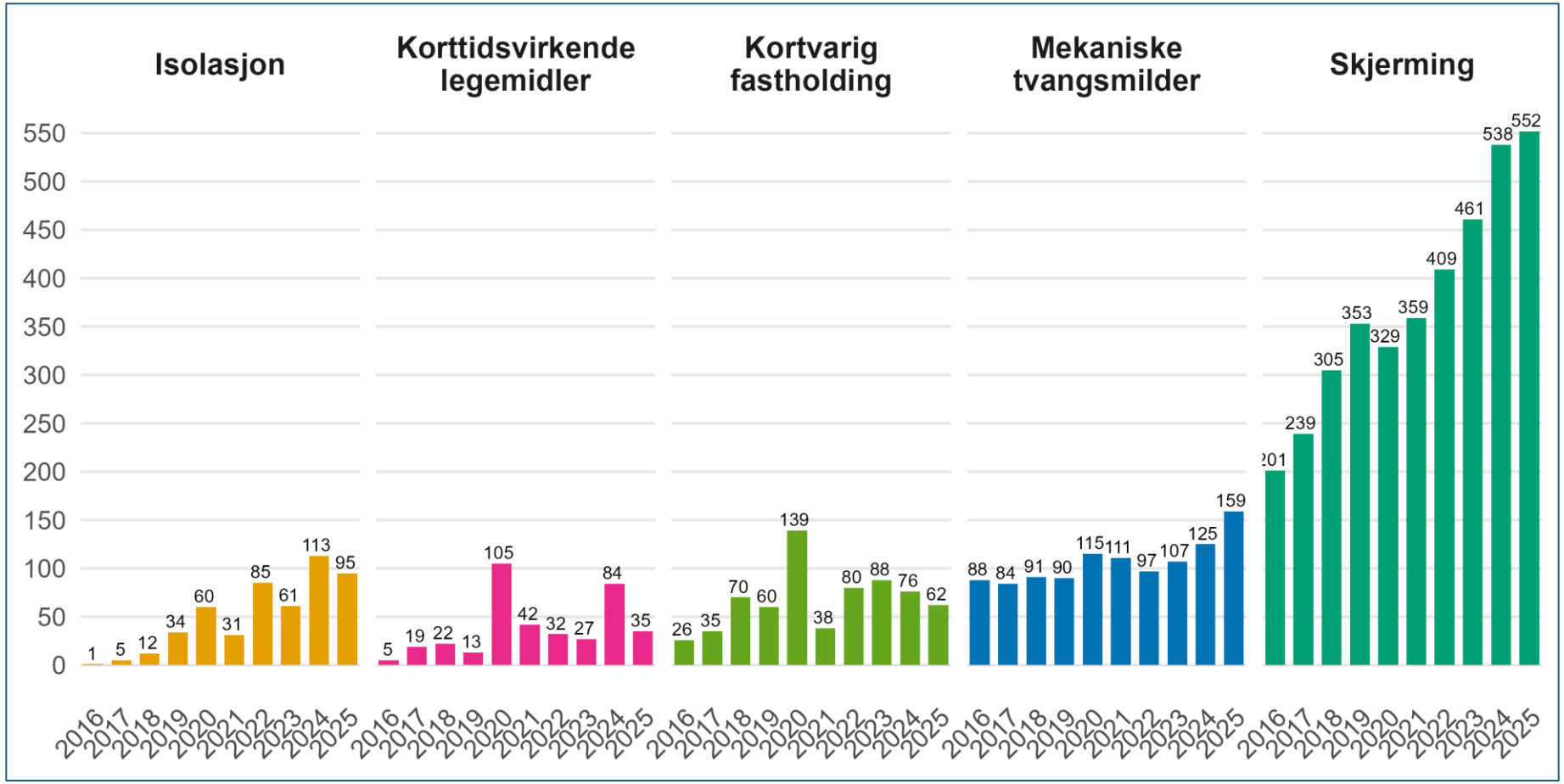
Klageomfang og utfall – TPH

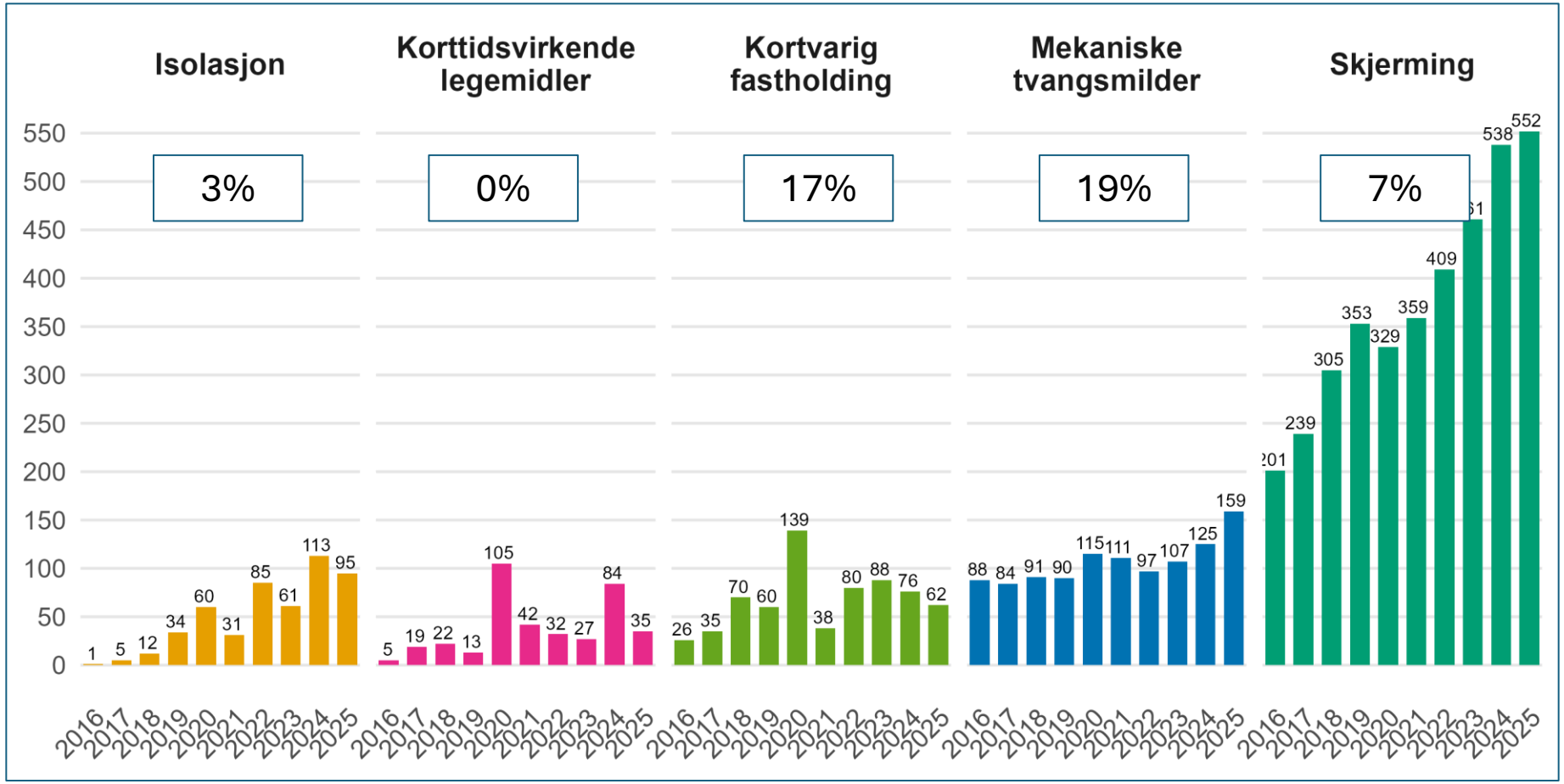
Klager på ikke-etablering eller opphør av tvungent vern

Klager på vedtak om bruk av restriktive tiltak

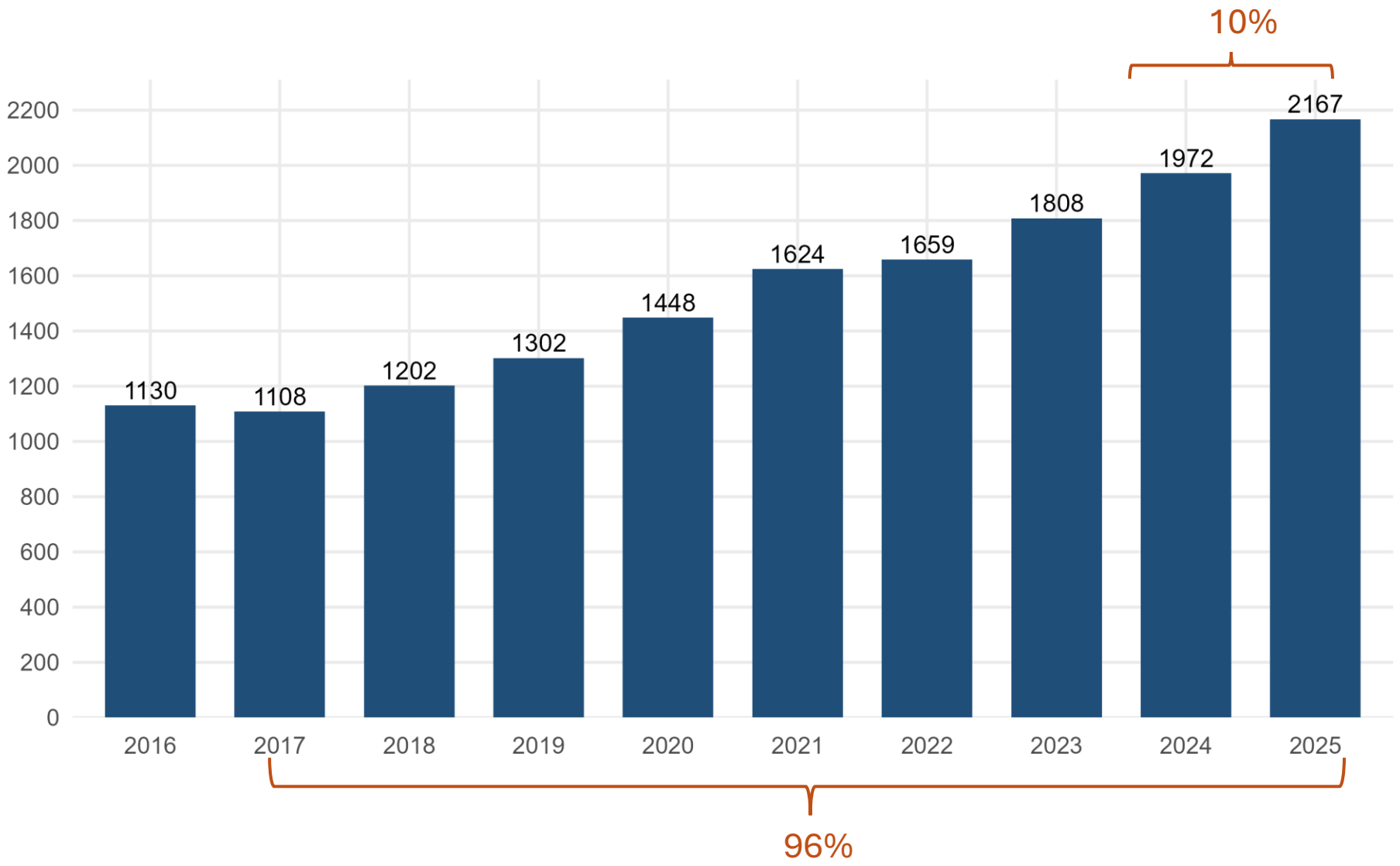
Medhold

Isolasjon
Korttidsvirkende legemidler
Kortvarig fastholding
Mekaniske tvangsmilder
Skjerming
3%
0%
17%
19%
7%
550
500
450
400
350
300
250
200
150
100
50
0
1 5 12 34 60 31 85 61 113 95
5 19 22 13 105 42 32 27 84 35
26 35 70 60 139 38 80 88 76 62
88 84 91 90 115 111 97 107 125 159
201 239 305 353 329 359 409 538 552
2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025

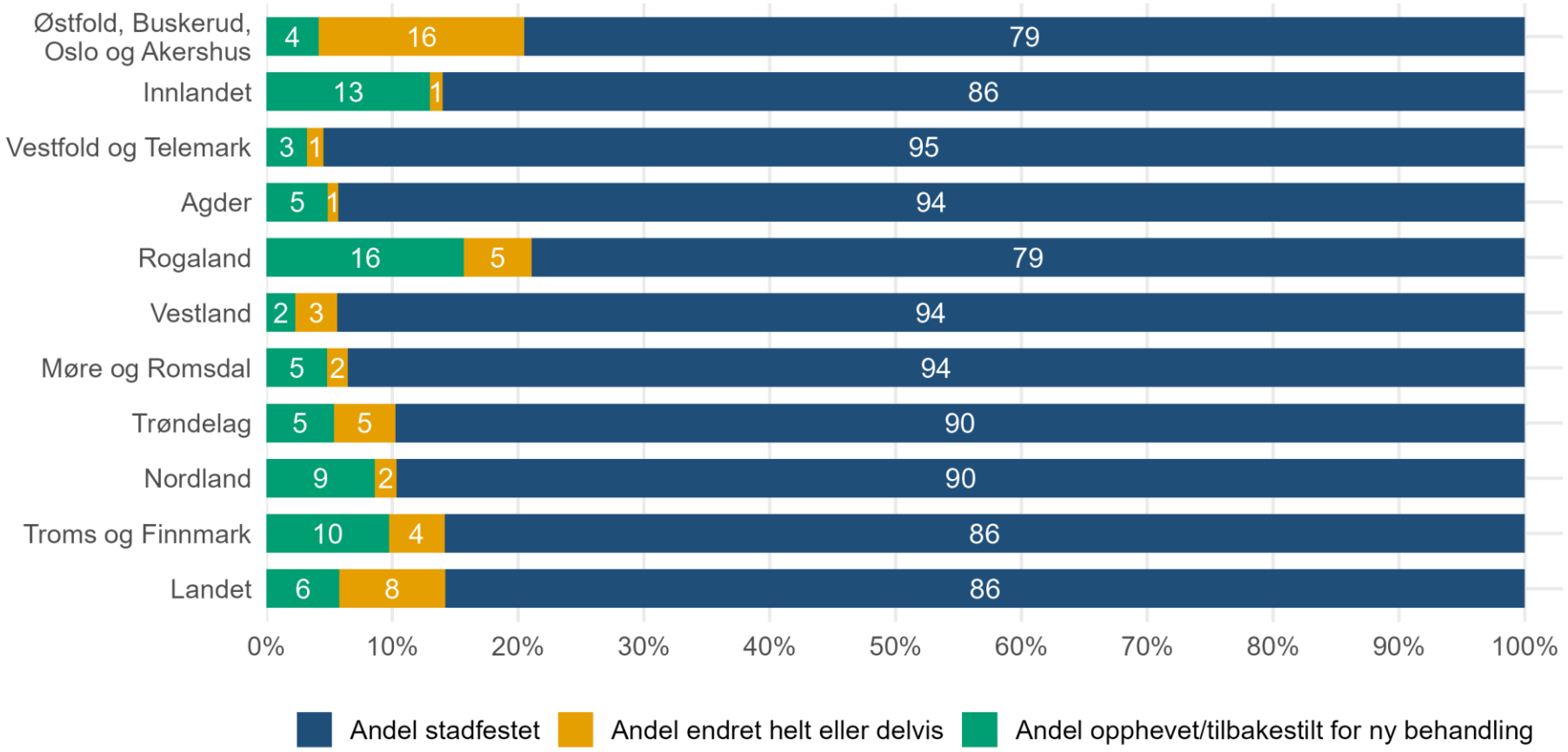
Klager på vedtak om behandling uten eget samtykke

- Behandles av statsforvalteren
  - Tvangsmedisinering (~95-98%)
  - Tvangsernæring (~2-4%)
  - Annen tvang (<1%)
  - ~ 85-90 % av vedtakene stadfestes

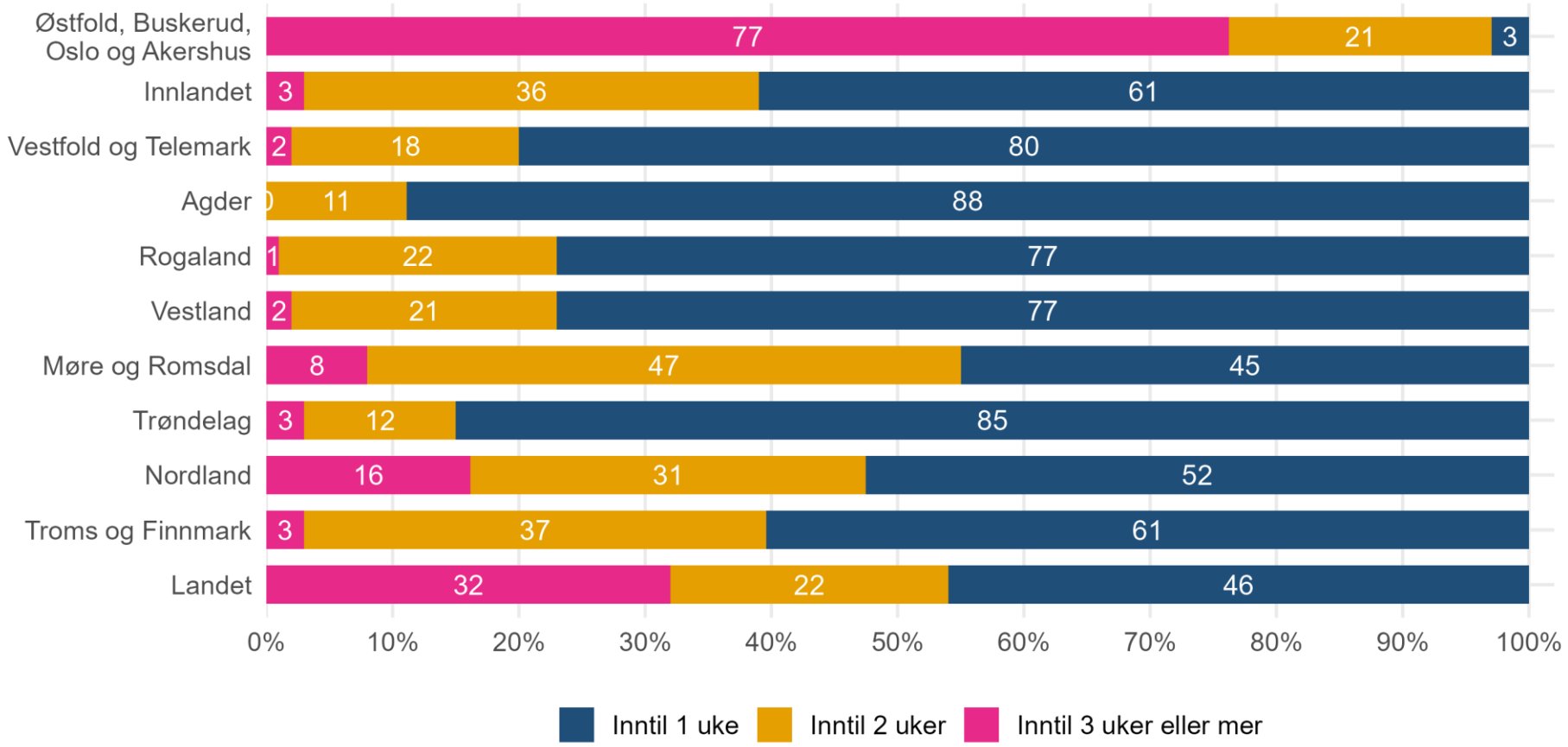
Klager på vedtak om behandling uten eget samtykke

Utfall

Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus
4
16
79
Innlandet
13
1
86
Vestfold og Telemark
3
1
95
Agder
5
1
94
Rogaland
16
5
79
Vestland
2
3
94
Møre og Romsdal
5
2
94
Trøndelag
5
5
90
Nordland
9
2
90
Troms og Finnmark
10
4
86
Landet
6
8
86
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Andel stadfestet
Andel endret helt eller delvis
Andel opphevet/tilbakestilt for ny behandling

Saksbehandlingstid

Velferdskontroll 2025

14 kommisjoner varslet statsforvalteren om alvorlige forhold

Eksempler :

- *Omfattende og/eller langvarig bruk av tvangsmidler, herunder bruk av mekaniske tvangsmidler i forebyggende hensikt*
- *Tvangsmedisineringsvedtak fattet etter at vedtak TPH var utløpt*
- *Pasient på TUD med uforsvarlig kommunalt botilbud som førte til stadige tilbakeføringer til døgnpost*
- *Bruk av tvangsmidler på akuttpost/psykosepost som følge av manglende plasser på sikkerhetsposter med bedre bemanning*
- *Uhjemlede tilbakeholdelser av pasienter pga. svikt i rutiner ved årsforlengelser*
- *Feildiagnostisering av pasient med fysiske skadefølger*
- *Dialog med statsforvalter og sykehusledelse om håndtering av pårørende som deler pasientinformasjon på internett*
- *Innleggelse av barn på voksenpsykiatriske poster*

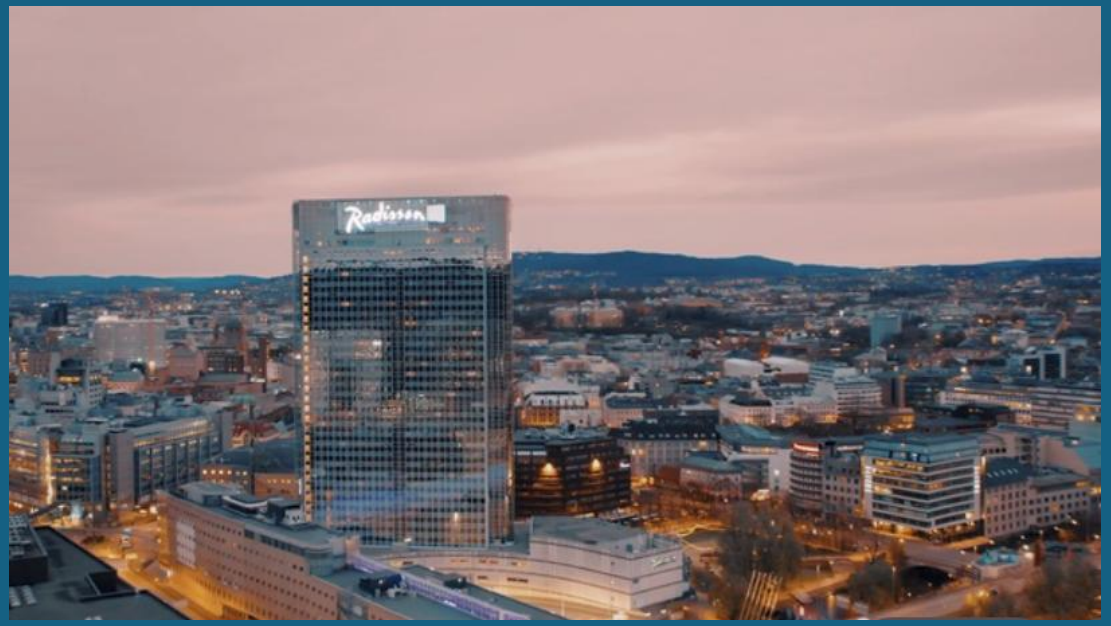
Noen kommisjoner rapporterer om mangelfulle behandlingstilbud og uønsket tvangsbruk som følge av mer strukturelle forhold som antall døgnplasser, kommunale ressurser og pasientdemografi.

Eksempelvis

- *høyt belegg på sikkerhetsposter, blant annet som følge av mange på dom til tvungent psykisk vern, forplanter seg til andre poster. Dette kan medføre tidlig utskrivelser til DPS eller fengselspoliklinikker som ikke kan gi tilstrekkelig oppfølging.*
- *utfordringer på grunn av manglende eller mangelfulle botilbud i kommunene. Det får blant annet konsekvenser som at utskrivningsklare pasienter blir værende for lenge på døgnpost.*
- *sykere og mer krevende pasientgrupper med blant annet utagerings- og rusproblematikk.*

- Et par kommisjoner rapporterer om utilfredsstillende bygningsmessige forhold. En kommisjon har engasjert seg i svakheter ved nybygg, og bidratt til endring av forhold som blant annet har betydning for overholdelse av taushetsplikt.
- Mange kommisjoner rapporterer at de har jevnlige møter med ledelse og faglig ansvarlige på institusjonen, og at faglig ansvarlige bruker kontrollkommisjonene aktivt for veiledning om juridiske spørsmål og at kunnskapene om tvangsregelverket er styrket. Enkelte bemerker at bruk av innleide vikarleger og høy turnover gir behov for kontinuerlig oppfølging og opplæring.
- En kommisjon har tatt opp med sykehuset at voldshendelser mot andre pasienter må anmeldes, da dette kan ha betydning for ev. senere spørsmål om voldsoffererstatning.

Helsedirektoratet

Kontroll av tvangsbruk i psykisk helsevern 2025

Hdir Avdeling Analyse ved Vegard T Svendsen